THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., Ltd. —
251-253 Queen Street West — Telephone Adelaide 3967
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

דער רעגיערונגס ענטפער

„מיר זיינען זעהר צופריעדען צו געבען א ווארימען „ברוך הבא“ אלע אימיגראנטען, וועלכע קומען זיך בעזעצען אויף׳ לאנד, און צו העלפען דערמיט די אגריקולטורעלע פראדוקטיוויטעט פון קאנאדע.

מר. באלפי האט בלויז אויסגעדריקט זיין פערזענליכע מיינונג, אבער ניט גערעדט אינ׳ם נאמען פון דער רעגיערונג.“

אזוי שרייבט אונז צווישען אנדערעס, סער ראבערט באָרדען, פרעמיער פון קאנאדע, וועמענס בריעף די לעזער וועלען געפינען אויף אן אנדער זייט.

„די שטעלונג פון דער ליבעראלער פארטיי אין בעצוג צום אידישען פאלק אין קאנאדע איז געוועזען אויסגעהאלטען און איינפערמיג, און זיך קיינמאהל ניט געענדערט פאר די לעצטע דרייסיג יאהר.“

דאס זיינען די ווערטער פונ׳ם פיהרער פון דער אפאזיציע סער וויל־פריעד לאריער.

די פולע בריעף פון דיעזעביידע וויכטיגע פארשטעהער פונ׳ם לאנד, וועלכע מיר דרוקען היינט אלס די ערהאלטענע ענטפערס אויף אונזער אנפראגע רעדען דייטליך און קלאהר, אז סיי די רעגיערונג, און סיי די אפאזיציע איז ניט איינשטימיג מיט מר. באלפיס אנפאל אויף אידען, און ביידע זיינען פאר דעם, אז קיינע אונטערשיעדען זאלען ניט געמאכט ווערען פאר אידישע אימיגראנטען.

אז עס זאל זיך ענטוויקלען א גרויסער אידישער ערד ארבייטער קלאס אין קאנאדע, זיינען פעראינטערעסירט ניט נור די קאנאדער רעגיערונג נור אויך די אידען זעלבסט.

ביי א גוט ארגאניזירטער טהעטיגקייט פון אונזער זייט, איז זיכער, אז מיר וואלטען בעקומען די פולסטע שטיצע פון דער רעגיערונג.

די זאך ליעגט דארום אין אונזערע הענד, ווי אזוי מיר וועלען זיך ארגאניזירען, אזוי וועט דער ענטפער מוזען זיין.

די אידישע אימיגראציע, איז צו וויכטיג, אז מר זאלען איהר איבערלאזען אין אנדערע הענד, אז זיי זאלען עס בעזארגען, ווייל קיינער וועט עס ניט טהון אזוי גוט, ווי ווען דאס פאלק זעלבסט, וועלכעס איז בלוטיג פעראינטערעסירט אין דעם, וועט עס איבערנעהמען אין די אייגענע הענד.

מיר האבען די פערזיכערונג פון דער רעגיערונג און פון דער אפאזיציע אז פאר אידען וועלען קיינע אויסנאהמען ניט געמאכט ווערען, און וועלען מיר האבען א גוטע ארגאניזירטע אימיגראציאנס־געזעלשאפט, איז זיכער אז זי וועט פיעל קענען אויפטהאן, סיי פאר דער אידישער איינוואנדערונג אין שטאדט, און אי פאר דער בעשאפונג פון א געזונטען אידישען פארמער־קלאס אין קאנאדע.

אונזער רוף בלייבט דארום אלעס דערזעלבער, גרינדעט איבעראל אימיגראציאנס געזעלשאפטען.

זאל דאס עמיגראנטען־פאלק בעזארגען די אינטערעסען פון די צוקונפטיגע אימיגראנטען.

די צייט ווארט ניט, און עס מוז שוין עטוואס געטהאן ווערען, צו זיין גרייט פאר׳ן מאמענט.

לאמיר ניט פערגעסען, אז „שנעלע הילף איז דאפעלטע הילף.“

מיר האבען פרייטאג געדרוקט דעם יעהרליכען בעריכט פון דער ניו־יארקער געזעלשאפט, פון וועלכען עס איז צו זעהען, וויפיעל א דעמאקראטישע געזעלשאפט קען אויפטהאן, און ווען מיר וואלטען נאר זיך אביסל אנגעשטרענגט, וואלט אויך מעגליך געוועזען צו שאפען אן ענליכע ארגאניזאציע, וואס זאל ארומנעהמען אלע קאנאדער אידען, און ארבייטען פאר׳ן גליק פון אלע קאנאדער אידען.

מען מעג א ביישפּיעל נעהמען

טראָץ דעם, וואס די ענגלישע נאציאן, צושפרייט איבער אלע ימים און לענדער, איז יעצט פערנומען מיט דער בלוטיגסטער קריעג פון איהר געשיכטע, טראָץ דעם, וואס די גאנצע אויפמערקזאמקייט פונ׳ם פאלק איז קאָנצענטרירט אויף דער מלחמה, און איז נאטירליכערווייזע פערנומען מיט דער מלחמה, טראָץ דעם אלעמען, רודערט זיך יעצט אין דער ענגלישער וועלט מיט א צווייטער פראגע.

דאס גרייט זיך די ענגליש שפּרעכענדע וועלט צו פייערען דעם 300 יעהריגען געבורטס טאג פון איהר גרויסען דיכטער וויליאם שעקספּיר, וועלכער טאג קומט אוים אין מאנאט אפּריל.

פאר די לעצטע עטליכע מאנאטען זיינען די ענגלישע צייטונגען און שריפטען פול מיט ארטיקלען און אבהאנדלונגען וועגען די פערשידענע זייטען פון שעקספּירס לעבען. און מערקווירדיג, דאס ענגלישע פאלק איז מיט א בלוטיגער קריעג פערנומען, און נאך געפינט זי פלאץ אב צוגעבען זיך מיט דער פייערונג פונ׳ם 300 יעהריגען געבורטסטאג פון דעם גרינדער פון איהר דראמא.

ניט ווילענדיג, קומט אויף׳ן זינען די פראגע, און וואס איז ביי אונז?

נאך קיין יאהר צייט ניט, ווי אונזער גרויסער דיכטער י. ל. פרץ איז געשטארבען. איידער די שלשים האבען זיך געענדיגט, האט מען נאך אויף דער אידישער גאס גערעדט, און פיעל גערעדט, וועגען פעראייביגען פרץ׳ס נאמען. דאך אזוי ווי די שלשים זיינען אוועק, איז שטיל געווארען, און היינט דערמאהנט שוין קיינער ניט וועגען דעם.

אפטמאהל קוקען מאנכע פון אונז קאלט אויף׳ן ענגלישען לעבען, אויף זייער קאלטקייט און פלעגמאטיזם.

וואלט אפשר ניט געשאדט, אז מיר זאלען עטוואס לערנען פון אונזערע שכנים, לערנען פון זיי ווי אזוי מען עקבט ביי זיי דיכטער, די קולטור־טרעגער פונ׳ם פאלק.

אויב מיר נעהמען אפּט איבער די שלעכטע זייטען פון אונזערע שכנים ווארום זאל זיך אויך ניט אבלערנען דאס גוטע און שעהנע.

דער אידישער קאנגרעס און אונזערע אויפגאבען נאך דעם קאנגרעס

פון לואיס ד. בראנדייס

דער אידישער קאנגרעס קען ניט זיין ווירקזאם, אויב ער וועט זיך אבגעבען בלויז מיט אננעהמען רעזאלוציעס, עס מאכט ניט אוים ווי פארזיכטיג זיי זאלען ארויסגעטראטען ווערען. די יעניגע, וועלכע דער קאנגרעס וועט בעפאלמעכטיגען צו האנדלען אינ׳ם נאמען פון דעם אידישען פאלק, מוזען זיין אונטערשטיצט פון אלע אמעריקאנער אידען; זיי מוזען זיין ניט נור גרייט איינצופיהרען די בעשליסע, נור מוזען האבען די מיטלען זיי צו פערווירקליכען.

ערשטענס, דער קאנגרעס דארף שאפען אזעלכע פארשטעהער פון דעם אמעריקאנער יודענטהום, דורך וועלכע די אידען פון אמעריקא וואס בילדען די איינציגע גרויסע נייטראלע אידישע גרופּע אין דער וועלט, וועלען קענען ניט נור אליין מיט רעכט זיך ווענדען צו אנדערע רעגיערונגען, נאר אויך צו וועלכע די אנדערע פעלקער וועלען זיך קענען ווענדען, ווען זיי וועלען פערלאנגען צו פערהאנדלען מיט די פערטרעטער פון דעם אידישען פאלק.

צווייטענס אונזערע פאָדערונגען מוזען זיין אויסגערעכענט. אפילו די שפּראך וועט דארפען זיין א קאלטע און איבערלעגט. אבער די אידען וועלען קענען מיט רעכט פאָדערען, אז זייערע רעכטע זאלען זיין אנערקענט אין אייראפּא, אזיען און אפריקא.

דער קאנגרעס וועט דארפען אויסארבייטען יענע גרונד־אידען, לויט די פעלקער צווישען אנגענומענע דעמאקראטישע פרינציפּען. ער דארף אנערקענען צום אלעם ערשטען די בעדירפניסע פון די אידען אין די פערשידענע לענדער, וואו זיי וואוינען, און די פּאליטישע אימשטענדען, אין וועלכע גרויסע אידישע גרופּען וועלען זיך געפינען נאך דעם קריעג, נאטירליך וועט דער קאנגרעס דארפען איינזעהען און האנדלען אין אנקלאנג מיט די מעגליכקייטען און לויט דעם אלגעמיינעם פערלאנג. דער קאנגרעס מוז אבער געהן א טריט ווייטער. מיט פּראטעסטען און מאניפעסטען טהוט מען ווייניג וואס אויף דער קאנגרעס וועט ערוועהלען פּיגשען, וועלכע וועלען זיין די פארשטעהער, אבוואהל זייער ארבייט דארף זיך געפינען בלויז אין די ראהמען פון דעם פאלק׳ס אויסגעשפּראכענעם ווילען. דיעזע פארשטעהער וועלען דארפען זיין בעוואפענט מיט מעהר ווי בעפאלמעכטיגונג. דער קאנגרעס מוז שאפען די מאשינעריע, וועלכע וועט פערזיכערען, אז וואס נאר די פאלק׳ס אויסערוועהלטע פערשפּרעכען, וועט היילינ געמאכט און אויסגעפיהרט ווערען, און אז די געוויסען און אהויזאגונגען פון אונזערע פערטרעטער וועלען אבגעהיט ווערען פון דעם גאנצען פעראייניגטען אידישען פאלק.

ווי שווער עס זיינען די אויפגאבען פון פערווירקליכען די לעצטע פאָדערונג. (דאס הייסט, אז דאס, וואס מען וועט אונז פערשפּרעכען, וועט אבגעהיט ווערען) ווייסען מיר פון אונזער ערפאהרונג מיט דעם בערלינער טראקטאט פון 1878, וואו די אידען האבען, לויט אלע וואהרשיינליכקייטען, בעקומען גלייכע רעכטע; יענער בעריהמטער רומענישער טראקטאט, וועלכער האט אבגעקאסט אזוי פיעל שווערע מיהע און וועלכער האט ארויסגערופען אזוי פיעל אלגעמיינע צופריעדענהייט. חלואי וואלט יענער טראקטאט פון גלייך בערעכטיגונג פון די רומענישע אידען קיינמאל ניט פערפאסט געווארען; ווייל די פעראכטונג, מיט וועלכער רומעניען האט בעהאנדעלט דעם טראקטאט, האט בולט ארויסגעשטעלט די הילפלאזיגקייט פון דער אידישער לאגע פאר דער גאנצער וועלט. וואלט דאמאלס עקזיסטירט א גוט ארגאניזירטע אידישע פאלק וואלט רומעניען געוועזען געצוואונגען צו האלטען איהר ווארט. דורך דעם קומענדען קאנגרעס מוזען מיר זוכען צו שאפען יענעמאכט און מענשען, און פעהיגקייט. און איינפלוס און און געלד, וועלכע וועלען אונז פערזיכערען, אז אונזערע געווינסען וועלען בלייבען אין זערע.

בעשטעהט דער ווילען און גלויבען פון דער מאיאריטעט. די מינדערע צאהל וועט זיך בויגען צו דעם ווילען פון פאלק, און צו זאמען וועלען זיך אלע אנשטרענגען צו עררייכען דעם אלגעמיינעם צוועק, די אונפעהיגקייט פון דריי מיליאן אידען אין אמעריקא צו קומען זייערע ליידענדע ברידער צו הילף, דארף אונז ניט איבערראשען. אין אמעריקא געפינען זיך יעצט איבער צעהן טויזענד בעזונדערע אידישע ארגאניזאציעס, יעדע ארגאניזירט מיט אין געוויסען צוועק, פערפאגנדיג א געוויסען ענגען פראגראם. קיין וואונדער ניט, אלזא, וואס ביז יעצט איז ניט געוועזען קיין אלגעמיינע אינטערנעהמונג אין וועלכע אלע אידען זאלען אנטהייל נעהמען. גאנץ אפט איז איין קערפּערשאפט אויפגעוואקסען און האט זיך ענטוויקעלט אויף דעם חשבון פון א צווייטער. דיעזע ארגאניזאציאנען האבען זיך פיעלע מאל צוזאמענגעשטויסען, ווען נור עס איז געקומען די צייט צו בעטראכטען ברייטערע און בעדייטענדערע פּראבלעמען. און ביז יעצט האט געפעהלט א מיטעל די פיעלע און פערשיעדענארטיגע קערפּערשאפטען צוזאמענצוברענגען. עס האט אייגפאך ניט געקענט זיין קיין מיטארבייטערשאפט, ווייל עס האט געפעהלט דער אלגעמיינער געפיהל און פערלאנג. דער קאנגרעס וועט במילא פעראיינפאכען, ענטוויקלען און פערשטארקען די קרעפטען פון די אמעריקאנער אידען, שוין דאמיט אליין וואס ער וועט אין די אידען ענטוויקלען דעם פערלאנג נאך פעראייניגונג און וועט אויסלערנען די מינאריטעט זיך צו בויגען צו דעם ווילען פון דעם רבים.

דר. נארדוי האט אמאל געזאגט, אז די אידען זיינען א „נסים פאלק“, מיינענדיג דערמיט אז זיי ערווארטען צו עררייכען אזעלכע געוואלדיגע רעזולטאטען ווי פריהייט, ניט געהמדיג זיך צו די מיטלען, וועלכע קענען מאכען מעגליך די עררייכונג פון דעם געווינשטען רעזולטאט. עס איז ווירקליך אונבעגרייפליך ווארום די אידען זאלען זיך פערלאזען אויף דאס אוננאטירליכע, ווען עס האנדעלט זיך וועגען די רעזולטאטען פון דעם גאנצען אידישען פאלק. קיין איר פערלאזט זיך דאך ניט אויף נסים, ווען עס קומט צו זיך זעלבסט. קיין פאלק פערשטעהט ניט אזוי גוט ווי די אידען, אז ערפאלג אין איר געגער וועלכער זאך קען קומען נור דורך אינערמידליכער ארבייט. דער איינצעלנער איד אום צו בעזיצען אדער עררייכען א געוויסען צוועק, וועט אנווענדען ענערגיע, פערנאכלעסיגען זיין פערזענליכען פערגעניגען, ער וועט זאגאר ליידען שמערץ, און ער וועט ברענגען קרבנות. ווען די זעלבע אידען קומען אבער זוכען גילטיגע בעשליסען און דייערענדע רעזולטאטען פאר דעם גאנצען פאלק, פארגעסען זיי זיך און זייער טאג־טעגליכער ערפאהרונג. עס האט זיי געפעהלט שטאטס־מאנשאפטליכע קענטעניס, וועלכע וואלט זיין געקענט צוזאמענברענגען, און וואס יעדער וואלט בעדארפט זאגען:

איך אלס איינער פון פאלק, וועל זיך אנשליסען מיט יעדען איינצעלנעם מיטגליעד פון דעם פאלק פאר דעם צוועק פון עררייכען דעם ציעל, און וועלכען מיין גאנצעם פאלק איז פעראינטערעסירט. און אלס אזעלכער, פערפליכטע איך זיך צו ברענגען אירגענד וועלכע נויטיגע קרבנות אום אונזערע אלעמענס גרויסער ציעל זאל פערווירקליכט ווערען.“

וואס עס פאדערט זיך, אלזא, איז, אז דער איינצעלנער איד זאל זיין בערייט צו מאכען די זעלבע אפּפער פאר זיין פאלק, וואס ער מאכט אום צו געפינען ערפאלג פאר זיך. ווען די אידען וועלען זיין בערייט אזוי צו טהאן, דאן וועלען די דריי מיליאן אידען פון אמעריקא קענען אויס נוצען זייער אינטעליגענץ און שטארקען ווילען פאר דער פערבעסערונג פון די אום שטענדען פון זייערע ליידענדע ברידער, און בעזייטיגען יענע אורזאכע, וועלכע האט פעראורזאכט די אלע יעצטיגע און פריהעריגע יסורים פון די אידען — דעם גלות.

אוועק אין סקול מיט לעבען און ענערגיע

פאקט ניט אן זייערע קליינע מענעלאך מיט פעטע פליישען, קארטאפלעס פוז מיט קראכמעהל אדער אנדערע עסענס וואס זיינען שווער צום פערדייהען איינער אדער צוויי „Shredded Wheat“ ביסקיטס מיט הייסער מילך מאכען א ווארעמען, נארהאפטען מאכל וואס בעזארט מיט אלע מאטעריאלען וואס זיינען נויטיג פאר זייערע וואקסענדע קערפּער לאך. די פאלקאמענע שפייז פון וועלכע עס לערענט זיך, עס וואקסט זיך און עס שפּיעלט זיך. דאס ברופעקקייט פון די פערעם ענקוראזשירט דורכ׳ן קייען, וועלכעם ענטוויקעלט שטארקע ציינער און געזונטעם צאהן פלייש. זייענדיג שוין אבגעקאכט, איז עס דארום אזוי לייכט פערטיג צו מאכען אלס א ווארעמען נארהאפטען מאכל מיט שרעדער ווהיט אין איינע מינוטען — קיין קיך אונאנגענעהמליכקייט אדער ארבייט.

געמאכט אין קאנאדע.

אידישע מלחמה קרבנות אין ווארשא

ווי אזוי דער איצטיגער אידישער חורבן ווערט בעזונגען אין פערשיעדענע פאלקס ליעדער און דערצעהלט אין מעשיות קען מען קלאהר ווערען פון אן ארטיקעל וועלכען עס האט פערעפענטליכט דער בעקאנטער אידישע קארעספאנדענט ב. פ. זיירמאן.

ער שרייבט צווישען אנדערעס:

א מערקווירדיגע פעלקעל איז דאס אידישע פאלק. עס לעבט צווישען אלע פעלקער און זיי אלע אינטערעסירען זיך מיט איהם אבער קיינער פון די פרעמדע פעלקער פערשטעהט ניט, ווייס ניט זיין אמת׳ן כאראקטער און גייסט; און אפילו פאר קינדער פון דעם אידישען פאלק וואס ארבייטען פאר׳ן פאלק און מיט׳ן פאלק אויך פאר זיי איז אונזער פאלק אפטמאהל א סוד!...

מען זאגט אז אידען זיינען א פאלק פון קרעמער, סוחרים. זייער נשמה איז א מאטעריאליסטישע, אזוי אויך זייער גאנצע שטרעבונג.

דאס איז ניט ריכטיג, דאס איז פאלש!

געהט קיין פוילען, פאהרט אין א האלב דונקעלען וואגאן פול מיט אידען און אידישע פעקלאך; בעזוכט דאס ארימע צימערל פון א אידישען בעל מלאכה, פערגעסט אויך ניט צו בעזוכען די קליינע חסידישע קלויזלאך, וואו איהר וועט תמיד טרעפען אידען מיט לאנגע בערד און פאות אין האלב צוריסענע קליידער. הערט וואס זיי רעדען, דיעזע אידען, און וואס זיי זינגען! יא, זיי זינגען און אזא ערנסטער צייט, ווען דער מלאך המות שטעהט פאר די אויגען און דער גרויזאמער הונגער פייניגט. שאפט זיך דאס פאלק אלערליי ליעדלאך און דוקא „פאליטישע“ און מען זינגט זיי אין וואגאן און דער בעל מלאכה אין זיין צימערל...

דריי און צוואנציג אזעלכע ליעדלאך האב איך געזאמעלט. איך ווייס אז דאס איז ניט אלץ. א בעוואוסטער אידישער שרייבער אין ווארשא האט נאך מעהר געזאמעלט. און די זאמלונג פון א בעריהמטען שרייבער אין פעטראגראד איז נאך גרעסער — האט מען מיר דערצעהלט.

צוליעב פערשיעדענע אורזאכען וויל איך ניט און אויך קען איך ניט דיעזע אלע ליעדלאך פערעפענטליכען אבער איניגע ווערטער וועגען זיי וויל איך דא זאגען. עס איז אינטערעסאנט, אז אין 16 ליעדלאך פון די דאזיגע וואס געפינען זיך ביי מיר קומט פאר דאס ווארט „אינקוויזיציא“. די איצטיגע צייט ווערט בעטראכט אלס א ווידערהאלונג פון יענער צייט אין שפּאניען, וואו מען האט אידען געברענט נור דערפאר וואס זיי זיינען אידען. און מען שטארקט זיך און מען פערטיגט זיך און מען זאגט אז די איצטיגע אידען מוזען זיין ווירדיגע נאכפאלגער פון יענע העלדישע אידען. אויך די איצטיגע אידען מוזען זיין העלדען!

יא העלדען! אויף דאס דאזיגע ווארט ווערט זעהר אפט דערמאהנט. דאס איז די אידישע פייערליכע ערקלעהרונג אין דער איצטיגער מיליטעריסטישער צייט! דער אידישער העלד טויטעט ניט, מארדעט ניט, ער ברענגט די גרעסטע אפּפער פאר זיין אידעע, פאר זיין איידעאל!

אלע ליעדלאך זיינען געשאפען אין א פאלקסטימליכען נאאיווער שפּראך, זיי פערמאגען אלע סמנים פון דער אמת׳ער פאלקס שאפונג. דאך געפינען מיר אין זיי ווערטער, וואס דערמאהנען אן אונזערע פארטייען און זייערע פּראגראמען און זייערע שלאג ווערטער און לאזונגען ציוניסטישע און בונדיסטישע פאלץ אין דעם זעלבען ליעד. דאס פאלק האט פון אלעמען גענומען נור דאס אמת׳ריג גוטע דאס בעסטע.

נגונים צו דיעזע ליעדלאך האט מען ניט געשאפען קיין נייע. אם מייסטען איז דאס אלטע בעקאנטע נגונים. און עס איז אן אינטערעסאנטער פאקט, וואס פיעלע פון דיעזע פאלקס ליעדלאך ווערען געזונגען מיט דעם זעלבען „מארש“ וואס ווערט געשפּיעלט ביי פוילישע אידען ביי א חופה!...

אין די חסידישע קלויזען און קרייזען ווערען דיעזע ליעדלאך ניט געזונגען. דארט האבען די איצטיגע פאלקס געפיהלען און פאנטאזיען געפונען אן אנדער אויסדרוק! א לעגענדע! און מיר קענען דאך אונזערע חסידישע מענשען — דאס איז די קליינע קרעמערלאך, סוחרימלעך, מלמדים, שוחטים, כלי קודש — קורזן; א מענשען קלאס וואס איז ניט אין גאנצען אהן בילדונג און איך געוועהנליכען לעבען גים גאנץ נאריש. אדרבה, מען טרעפט צווישען זיי פיעלע קלוגע מענשען וואס פערשטעהען א געשעפט און דרעהען און שווינדלען און מאטערען זיך און געפינען אלערליי מיטעל ווי אזוי צו פערקויפען ביליג און דאך עפּעס צו פערדיענען — — —

און דיעזע מענשען שאפען לעגענדעס וואס זיינען ווייניגער ווי קינדיש, כמעט נאריש, און מען גלויבט אין דיעזע לעגענדעס, און מען דערצעהלט זיי און מען געפינט אין זיי די גאנצע טרייסט אהאריגע נחמה.

א בעקאנטער שריפטשטעלער האט דיעזע לעגענדעס געזאמעלט. איך האב זיי געלעזען זייער צאהל איז זעהר גרויס. זיי דערגרייכען די צאהל — פון הונדערטער און יעדע לעגענדע ווערט דערצעהלט אויף פערשיעדענע אופנים און כמעט אלע האבען א בעשטימטען פאליטישען כאראקטער.

איטערעסאנט איז די לעגענדע וועגען צעהן אידישע מיידלאך וואס „עמלק“ האט ארויסגעפיהרט פון לעמבערג. עס איז געוועזען די שעהנסטע אידישע מיידלאך פון לעמבערג. און אלע חסידישע פרומע קינדער, מען האט זיי אבגעפיהרט קיין „פּעטירבארג“ און זיי געוואלבט און געשמירט און געוואשען... און אז אלץ איז געווען פארטיג האט מען געמאכט א גרויסע סעודה און עמלק האט איינגעלאדען איניגע בעליעבטע מיניסטארען און גענעראלען און אלע האבען זיך שטארק אנגעשכורט און זיינען אנשלאפען געווארען, דאן איז געקומען אליהו הנביא און האט אלע מיידלאך אבגעפיהרט אזש קיין ירושלים וואו זיי געפינען זיך איצט.

עס איז פאראן א גרויסע צאהל לעגענדעס וואס ערקלעהרען די אורזאכע, וואס די דייטשען האבען פאר א יאהרען ניט געקענט נעהמען ווארשא און האבען געמוזט צוריקטרעטען. איבעראל, אין דיעזע פערשיעדענע לעגענדעס ווערט דאס ערקלעהרט דורך אן קלוגע טהאט פון אן איינציגען פראסטען אידישען סאלדאט, און דיעזער סאלדאט איז אין „פּיטירבארג“ און מען וויל איהם מאכען פאר א מיניסטער אויב ער וועט זיך שמד׳ען אבער ער, דער פראסטער אידישער סאלדאט, וויל ניט.

אבער דיעזע לעגענדעס האבען א געוויסע גרונדלאגע א פאקטישע אמת׳ע פאסירונג וועלכע איז ווערטה אז מען זאל זי דערצעהלען.

עס איז טאקי געוועזען בשעת די דייטשען זיינען געשטאנען הינטער ווארשא, א אידישער סאלדאט וואס איז פריהער געוועזען א בוכהאלטער אין קיעוו איז געגאנגען אין גאס און זעהט אן אפיציער פון זיין פאלק. ער האט גוט געקענט אלע אפיציערען פון זיין פאלק, אבער דיעזער אפיציער האט געהאט א גאנץ אנדער פנים. ער איז צו איהם צוגעגאנגען און האט איהם געפרעגט וועגען דעם. דער אפיציער האט גערעדט גוט רוסיש און האט זיך אויסגעצייערט אויף דעם אידישען סאלדאט פארוואס ער סמייעט צו פרעגען ביי איהם אבער דער איד האט זיך ניט אבגעשראקען האט פערלאנגט פון דעם אפיציער זיינע פאפירען, דער אפיציער האט איהם פארגעטשלאגען פיעל געלד אז ער זאל מאכען א שוויג.. דער איד האט ניט געוואלט האט דער אפיציער איהם דאן געסטראשעט מיט א רעוואלווער. דער איד האט ענדליך מיט איהם אבגעמאכט צו שווייגען און איז אוועק — צו די ערשטע פאליציי לייט וואס ער האט געטראפען אויף דער גאס. מען איז אריין צום אפיציער, מען האט איהם ארעסטירט. זיין נאמער האט ער ניט געוואלט זאגען, און עס איז קלאהר אז דאס איז געווען א געפעהרליכער שפּיאן.

דיעזען אידישען סאלדאט האט מען אבגעשיקט צו ניקאלאי ניקאלאיעוויטש זעלבסט. מען דערצעהלט אז ניקאלאי ניקאלאיעוויטש האט איהם געקושט, איהם געגעבען א מתנה 500 רובעל און געארגייעווסקי קרעסטען און האט איהם אבגעשיקט מיט א ספּעציעלען בריעף קיין פעטראגראד צום צאר זעלבסט.

אז אזא פאקט וועלכער קלינגט ווי א לעגענדע האט געגעבען גענוג שטאף פאר נייע לעגענדען — איז קלאהר.

אבער ניט נור לעגענדען און ליעדלעך האט דאס פאלק געשאפען אין דיעזער גרויסער און ערנסטער צייט. אויך אויף׳ן געביעט פון הומאר און וויץ איז אונזער פאלק געוועזען אין דיעזער צייט זעהר פּראָדוקטיוו. אויך א גרויסער טהייל פון דיעזע וויצען זיינען געזאמעלט געווארען. און אז עס וועט אמאל געדרוקט ווערען — וועט די גאנצע וועלט בעוואונדערען די פּאליטישע קלוגשאפט פון אונזערע מאסען.

אין דער לאנגער שרעקליכער מלחמה צייט זיינען ווייניג אידישע ביכער ערשינען. די אידישע קולטור שאפונג איז ווי אבגעשטעלט געווארען, אבער נור — ביי אונזערע פאטענטירטע דיכטער, אבער דאס פאלק זעלבסט האט ווייטער געשאפען איינענע אמת׳ע פאלקס פאעזיע און קלוגע וויצען און וואונדערשעהנע דיכטונגען.

אינטערעסאנטע קליינינקייטען

טל ומטר׳דיגע מלכים

עס זיינען פאראן געוויסע אינזלען וואס זיינען דאס אייגענטהום פון געוויסע פרינצען אדער סתם גרויסע מאגנאטען. די אייגענטהימער זיינען, די אזוי גערופענע קעניגע פון די דאזיגע קליינינקע מלוכה׳לאך.

אזעלכע מלוכה׳לאך אין דער פארמע פון אינזלען, געפינען זיך מעהרסטענטייל צווישען די אינזלען פון גרויס בריטאניען.

דער אינזעל הערם איינער פון די קלענסטע בעפעלקערטע אינזלען וואס געפינען זיך צווישען דעם ענגלישען גרענעץ און נארטהערן פראנקרייך האלט איצט ביים פערדרענט ווערען. יעדער מאננאט וואס רעגירט דיעזען אינזעל וועט פערדרעכענט ווערען אלס „קעניג“.

דער בריטישער אינזעל בראנטעא, וועלכער ווערט בעטראכט אלס איינער פון די שעהנסטע אינזלען פון פול האראבאר. — איז דאס אייגענטהום פון א געוויסער רייכער פאמיליע מיט׳ן נאמען וואן ראטל. דער מארקאז אף ביוט איז דער אייגענטהימער און „קעניג“ פון א גרויסען אינזעל וואס געפינט זיך אין דער אומגעגענד פון דעם אטלאנטישען ים. דער אינזעל־קעניגרייך פארנעהמט א שטח פון 31 טויזענד אקר לאנד. איהר בעפעלקערונג בעשטעהט פון 10 טויזענד נפשות.

די אינזלען קאלאנסיע און אראנסיע האבען בעלאנגט צו דעם פערשטארבענעם לארד סטראטקאנא. צוויי פון די העבריידרס אינזלען האלטען יעצט ביים פערקויפט ווערען. דער אינזעל סארק און פיעלע פון די קאנאל אינזלען זיינען אין פערלויף פון די 60־גער יאהרען איבערגעגאנגען פון האנד צו האנד.

די קלענסטע אינזעל קעניגרייך געפינט זיך אין איינגישמאררעי, ניט ווייט פון דעם סלינא בערג. די דאזיגע קליינע מאנארכיע בעשטעהט פון 10 איינוואהנער. אויפ׳ן אינזעל געפינט זיך זאגאר ניט איין פאליסמאן. מען ווייס דארטען ניט פון טעקסעס און אנדערע אנשיקענישען. דער „קעניג“ פון אינזעל איז איינער, א מיטשעל וואטער. אויף׳ן טראהן איז דער חברה מאן ארויפגעשטיגען מיט 7 יאהר צוריק. זיין פאטער, דער פערשטארבענער „קעניג“ האט „געהערשט“ 35 יאהר כסדר.

דאס לעבען אין די קליינינקע אינזעל קעניגרייכען צייכענט זיך אוים מיט איינפאכקייט און פרימיטיוויטעט. מען ווייס דארטען ניט פון אויפשטאנדען און רעוואלוציעס. פון מלחמות און סאלדאטשינא איז דאך אבגערעדט און אין מאנכע אינזלען זעהט מען אפילו ניט קיין גלח אין די אויגען, דאס איז [illegible]